

Ma'aseh Bereshis

Massoretic sources supporting a recent six-day meta-natural Creation event

By: Simcha Coffe

The following 35 sources outlined here are meant to demonstrate that our *mesorah* unequivocally maintains that the world is a recent six-day meta-natural event which culminated with a single man and a single woman who were the progenitors of all mankind. Some of the sources demonstrate all of this, some are partial demonstrations.

Before we begin, it might be instructive to clearly delineate the two *shittos* being discussed here.

The Mainstream *shita*

The mainstream *shita*, as understood by my colleagues and I, is that the universe, and all of its phenomena, was created 5767 years ago directly by Hashem via meta-natural fiat in a literal six day period which culminated with the creation of a single man and single woman who were the progenitors of all mankind. The creative process was then suspended and the laws of nature fixed thus signifying the end of creation.

Rabbi Slifkin's *shita*

In order to reconcile the Torah's narrative of *maaseh bereishis* with current scientific enterprise, Rabbi Slifkin proposes that the *sheshes yimey bereishis* described in the Torah are allegorical and refer to the spiritual infrastructure of creation. Hashem did not create the world in a historic six day period, nor did he directly create the phenomena in the universe. The species on earth were not created directly by Hashem and there was no first man and first woman from whom the rest of mankind descended. The same applies even to the great celestial bodies; even galaxies were not formed directly by Hashem. Rather, what occurred was that Hashem created the original mass and energy of the universe ex nihilo and attached certain laws of nature to them. He then gave the universe a big shove and off it went to evolve naturally over 13.7 billion years. The earth formed naturally 4.5 billion years ago, life arose naturally over 1 billion years ago, the species on earth evolved naturally from one common ancestor and eventually culminated with the astonishing, but natural, appearance of mankind which evolved, naturally, from chimps. When mankind reached the appropriate level of emotional and intellectual sensitivity, Hashem 'ensouled' all of mankind collectively as opposed to having ensouled only one man and one woman originally. At this point mankind, as a species, was already a global reality as opposed to beginning in one place and spreading across the continents. Significantly, Rabbi Slifkin is not the first one to come up with such an idea. The most recent permutation of this novelty was outlined in a book called Finding Darwin's God by cell biologist Ken Miller, a professor at Brown University and a practicing Roman Catholic. However, what Rabbi Slifkin does do in his book is attempt to couple this idea with Torah sources and fit it into the *pesukim*.

An ancillary idea to the one described above is that the flood was a local event and did not wipe out all of the species on earth. Thus, the species we see today can be understood within the framework of standard evolutionary processes. Presumably, this also refers to mankind. Rabbi Slifkin delineates three sources for this idea in his

book Challenge, Rabbis Nadel, L Rakovsky and N.T. Hoffman (page 272, footnote #2).

My purpose in outlining the above *shittos* is so the reader can then compare these *shittos* with the *ma'amarei Chazal* I intend to quote and decide whether Rabbi Slifkin's views are indeed contrary to the material in *Chazal* or can be reconciled with the material in *Chazal*.

Before we begin, I would like to dedicate several paragraphs to the actual *pesukim* themselves.

The Torah

On the very first page of his thesis on the age of the universe, Rabbi Aryeh Kaplan writes as follows:

"The question of the age of the universe has been discussed in Torah circles for more than a century. The Torah seems to teach that the universe is no more than 6000 years old. Indeed, many would say that any opinion stating that the world is more than six thousand years old must of necessity contradict the Torah. However, there appears to be a great deal of observational evidence that the universe is much older than six thousand years."

Now this is quite a significant statement. Rabbi Kaplan admits that a naïve reading of the Torah yields a 6000 year universe and only a great deal of observational evidence can possibly cause us to reconsider. The question is, which *pesukim* in particular seem to indicate a recent literal 6 day creation? The answer is as follows: (Please note: All translations in this paper are my own. For those wishing to see the original quotes in Hebrew, they have been appended to this document in the form of Endnotes)

1) "Remember the Shabbos to sanctify it. Six days you shall work...and on the seventh, a resting day to Hashem your Lord...because in six days Hashem made the heavens and the earth, the ocean and all which is contained within them, and rested on the seventh day, therefore Hashem blessed the day of Shabbos and sanctified it" (Shmos 20:8-11)¹

2) "Six days shall work be done and on the seventh Shabbos...and *biney yisrael* shall keep the Shabbos...for their generations, an everlasting covenant. For in six days Hashem made the heavens and the earth, and on the seventh He rested." (Shmos 31:15-17)²

Commentary:

I *bidavka* stayed away from quoting the *pesukim* in *maaseh bereishis* as this would be begging the question. The above *pesukim* are interspersed in the midst of a decidedly non-allegorical context. Even Rabbi Slifkin would agree to that. Thus, a plain reading of these *pesukim* would yield the conclusion that

- a) the heavens (i.e. the vast endlessness of space)
 - b) the earth
 - c) the oceans
 - d) all that is contained within them (i.e. within a, b & c)
- was created directly by Hashem.

Like I mentioned initially, this is not a conclusive proof against Rabbi Slifkin's *shita* but, as Rabbi Kaplan states, the Torah seems to be quite clear regarding this issue.

One more comment before we proceed. The above two *pesukim* were quoted only to demonstrate that the Torah seems to espouse a literal six day creation. They are not an indication of recent creation.

3) "This is the account of the progeny of Adam – on the day that God created mankind; he made him in the likeness of God. Male and female He created them, and He blessed them and He called their name Man on the day they were created. And Adam lived 130 years and he begot....Shes...and Shes lived 105 years and he begot Enosh...and Enosh lived 90 years and he begot Kenan...and Kenan lived 70 years and he begot Mahalalel. And Mahalalel lived 65 years and he begot Yered. And Yered lived 162 years and he begot Chanoch. And Chanoch lived 65 years and he begot Mesushelach. And Mesushelach lived 187 years and he begot Lemech. And Lemech lived 182 years and he begot a son. And he called him Noach...And Noach was 500 years old and he begot Shem, Cham and Yefes...And it came to pass as mankind began to multiply on the face of the earth..." (Bereishis 5)³

4) "These are the families of the descendants of Noach according to their generations by their nations; and from these the nations branched out onto the earth" (Bereishis 10:32)⁴

Commentary:

- a) The genealogy of *all* mankind seems to be listed here as the opening verse testifies
- b) It seems from the opening verse that this genealogy commences from the first appearance of mankind on earth.
- c) If you do the math, there is a mere 1056 years between the creation of Adam and the arrival of Noach
- d) The final verse in # 3) concludes "And it came to pass as mankind began to multiply on the face of the earth" which indicates that before this mankind was relatively small in numbers
- e) If we run through the same exercise from the birth of Noach to the birth of Avraham (Bereishis 11:10-27) we will find a mere 892 years making the birth of Avraham, in the year 1948, less than 2000 years from Adam

All this indicates that creation is recent and that man was created alone. Furthermore, it indicates that all of mankind today are descendants of either Shem Cham or Yefes.

Chazal

1) "Therefore, man was created alone (as opposed to all other species on earth which were created in abundance), in order to teach us that anyone who destroys (i.e. kills) a Jewish soul is as if he destroyed an entire world and anyone who maintains a Jewish soul is as if he maintained the entire world...therefore everyone is obligated to say (i.e. feel) that the world was created solely for me..." (Sanhedrin 37a)⁵

2) "Rabbi Yochanan bar Chanina stated: The (sixth) day consisted of twelve hours; in the first hour, his (Adam's) dust was gathered. In the second, he was made a form. In the third, his organs were set. In the fourth, he was 'ensouled'. In the fifth, he stood on his feet. In the sixth, he named names (of all the animals). In the seventh, he was paired with Chava. In the eighth, two mounted the bed and four descended. In the ninth, he was commanded not to eat from the tree. In the tenth, he

corrupted. In the eleventh, he was judged and in the twelfth he was ejected and went along his way..." (Sanhedrin 38b)⁶

3) "It was taught in a *braysa*, Rabbi Eliezer says, the world was created in Tishrei, the *avos* were born in Tishrei, the *avos* died in Tishrei, Yitzchok was born on Pesach, Sarah Rachel and Chana were 'remembered' on Rosh Hashanah, Yoseph was freed from jail on Rosh Hashanah, our forefather's slavery in Egypt was terminated on Rosh Hashanah, in Nissan they were redeemed and in Tishrei they are destined to be redeemed (once again).

Rabbi Yehoshua says, the world was created in Nissan, the *avos* were born in Nissan, the *avos* died in Nissan, Yitzchok was born on Pesach, Sarah Rachel and Chana were 'remembered' on Rosh Hashanah, Yoseph was freed from jail on Rosh Hashanah, our forefather's slavery in Egypt was terminated on Rosh Hashanah, in Nissan they were redeemed and in Nissan they are destined to be redeemed (once again).

We learned in a *braysa*, Rabbi Eliezer says: from whence do we know that the world was created in Tishrei? For it states 'and God said, let the earth sprout vegetation, herbs which yield seeds, and trees bearing fruit'... Which is the month which the earth yields vegetation and the fruit trees are full of fruit? You must say that this is Tishrei. That time was the season of rainfall, and the rain came down and caused the plants to sprout as it says, 'and a mist went up from the earth'.

Rabbi Yehoshua says: from whence do we know that the world was created in Nisan? For it states 'and the earth brought forth vegetation, herbs yielding seeds after its kind, and trees bearing fruit...' Which is the month in which the earth is full of vegetation, and trees [begin to] produce fruit? You must say that this is Nissan. That time was the period when cattle, beasts and fowls copulated with one another, as it says, 'the meadows clothe themselves with sheep etc.' And how does the other explain (the text), 'trees bearing fruit'? This signifies a blessing for future generations. And what does the other make of the words 'fruit-tree'? This is to be explained in accordance with the dictum of Rabbi Yehoshua ben Levi for Rabbi Yehoshua ben Levi said: All (creatures) of *maaseh bereishis* were brought into being in their full stature (thus trees sprouted with fruits already on them – Rashi ad loc.), with their full knowledge (i.e. in their perfect form – Rambam Moreh 2:30), and in their full beauty (Tosfos ad loc.), as it says, 'And the heaven and the earth were completed and all of their hosts' Read not hosts (*tzi'va'am*), rather their beauty (*tzivyonam*)." (Rosh Hashanah 10b-11a)⁷

4) "On the 28th day of Elul, the sun and the moon were created" (Pirkey d'Rabbi Eliezer 8:1)⁸

5) "It states 'On the seventh month on the first of the month': This is (to be understood) as it states, 'Hashem, your word forever remains suspended in the heavens'. We learned in the name of Rabbi Eliezer, on the 25th day of Elul the world was first created..." (Medrash Rabbah – Emor Chapter 29)⁹

6) "It states: 'This is the day of the beginning of your handiwork, a remembrance to the first day'. 'This is day of the beginning of your handiwork' refers to Rosh Hashana which comes at the beginning of your handiwork; on the 25th day of Elul the world was first created..." (Pesikta Rabbasi 46:2)¹⁰

7) "It states 'Hashem, your word forever remains suspended in the heavens'. Rabbi Eliezer taught, on the 25th day of Elul the world was first created..." (Pesikta d'Rav Kahana 23:1)¹¹

Commentary:

Before continuing, a quick comment is in order. When R. Eliezer states that the world was created in Tishrei, he means that the culmination of creation, with the advent of man, occurred on the first of Tishrei. Thus, the *medrashim* are not contradictory. The first day of Creation was the 25th of Elul. The fourth day was the 28th of Elul upon which the sun and moon were suspended in the heavens and the sixth day of Creation was the first of Tishrei. More on this shortly. We proceed.

8) "And R. Yehuda said in the name of Rav: 10 things were created on the first day (of Creation): Heaven and earth, *tohu* and *vohu*, light and darkness, wind and water and the measurement of day and night (24 hours between the both – Rashi ad loc.) The measurement of day and night – As it states, 'and it was evening and it was morning, one day'" (Chagiga 12a)¹²

9) "The light that God created on the first day, Adam [was able to utilize it to] peer from one end of the world to the next; these are the words of R. Yaakov. And the sages say, it (this light) is synonymous with the heavenly luminaries (i.e. the sun and moon) which were [actually] created on the first day but were not suspended until the fourth." (Chagiga 12a)¹³

10) "And R. Yehuda said in the name of Rav: At the time that the Holy One blessed be He created the world, it continued to expand like two clues of warp until the Holy One blessed be He rebuked it and brought it to a standstill as it states 'The pillars of heaven trembled, and they became astonished at His rebuke'. And this accords with what Rish Lakish stated: That which is written 'I am El Shaddai'; I am the One Who told My world – enough!"¹⁴

11) "R. Yehuda and R. Nechemia. R. Yehuda says, "and the heavens and earth were completed" – in their time; "and all of their hosts" – in their time. R. Nechemia responded, but behold it states 'These are the products of the heaven and the Earth when they were created' – this teaches us that that on that day (i.e. the first day) they were created, on that day they yielded their produce. So he (R. Yehuda) responded to him, but does it not state and it was evening and it was morning, the first day, the second day, the third day, the fourth day, the fifth day, the sixth day? Responded R. Nechemia, these (days) are analogous to reapers of figs (i.e. those who plant figs reap them at different times due to the varying speeds of growth for fig trees) . Each and every one (of the phenomena of creation) appeared in its own time. R. Brechia, commenting on R. Nechemia's statement, said: 'And the earth yielded' – [this means, it yielded] produce which was [already] contained within it." (Medrash Rabbah – Bereishis 12:4)¹⁵

12) "'And it was evening and it was morning, one day' – Because from the time that the Holy One blessed be He created darkness until it became light was 12 hours and this is what is stated 'and it was evening'. And from the time that it turned light until nightfall was another twelve hours and this is what is stated 'and it was morning' (i.e. daytime)." (Medrash Lekach Tov Bereishis 1:5)¹⁶

Commentary:

The twelve quotes mentioned above clearly demonstrate that Chazal adhered to the mainstream *shita* of the *sheshes yimey bereishis*. There are many more sources in Chazal which are aligned with the "mainstream *shita*". All one must do is open up a Medrash Rabbah and this will become abundantly clear. However, twelve sources should suffice to demonstrate my point. Nevertheless, I will append two more sources which demonstrate that a literal and recent six day creation actually possesses *halachic* ramifications!

13) "The first of Tishrei is Rosh Hashana for 'years' – of what *halachic* consequence is this... [that] R. Zeira said, for [the] reckoning of cycles".¹⁷

Commentary:

Tosfos (ad loc) explains the word *tekufa* here to apply to the *molad* and the *tekufos*.

Tekufos – The *tekufos* are reckoned according to the pre-Gregorian calendar which reckons each *tekufa* as exactly 91 days, and 71/ 2 hours. This accords with the Julian calendar and the *amora* Shmuel. So for instance, the *halacha* is that in the Diaspora, we begin saying *v'sein tal umatar l'vracha* on the sixtieth day from *yom tekufas Tishrei* (the *halachic* autumn – not to be confused with the autumnal equinox) which, following R. Eliezer's *shita* regarding Creation in conjunction with Shmuel's *shita* in the *gemara*, would fall out on December 5 (or December 4 in a solar leap year). Tosfos goes on to explain that there is a vast difference between the calculation of R. Eliezer and R. Yehoshua as to when we begin reckoning the *tekufos* which invariably results in a difference in *halacha*.

Molad haLevana – The *molad* has obvious ramifications in *halacha*. Tosfos explains that the calendar is based on the assumption that the first Rosh Hashanah was on the first of Tishrei, following R. Eliezer's opinion. Adam was commanded in the ninth hour and therefore the moon must have renewed exactly six hours prior to this. Tosfos then goes on to make a complicated calculation regarding the virtual year before Creation. What's amazing is that if we calculate forward from this time to the present, the current *molad* fits perfectly with this calculation! Furthermore, Chazal's calculation of the time between one *molad* and the next is perfectly aligned with the calculations made today by astronomers for the average synodic month! See <http://toriah.org/beriah/baharad.htm>

14) "Rav Shmuel bar Yitzchok said: According to whom do we pray today (on Rosh Hashanah) 'This is the day, the beginning of your handiwork, a remembrance to the first day'? According to Rabbi Eliezer who maintains that the world was created on Tishrei"¹⁸

This is another example of an *halachic* ramification of a literal six day creation. The *nusach* we use in our Rosh Hashanah prayers is established based on R. Eliezer's opinion of *maaseh bereishis*.

In my opinion, the above 14 quotes prove conclusively that Chazal understood *maaseh bereishis k'pshuto*. Let's move on to the Rishonim.

The Rishonim

1) "And perhaps he will say; how can it be intellectually satisfactory to accept that the age of the universe is no more than 4,693 years? We would respond that once we establish in our minds that the world was created, it naturally follows that it had a beginning. If we had been created in, say, the second century of Creation, would

we have doubted the veracity of a recent creation"? (R' Saadia Gaon - -Emunos V'deos Ma'aamr Rishon pg 74 Kapach Ed.)¹⁹

2) "Kuzari King –This too is perplexing: Do you indeed possess a clear reckoning from the creation of the world?

The Rabbi – Indeed! And only according to this count do we reckon. There is no dispute amongst the Jews regarding this issue, from Kazzar to Ethiopia.

Kuzari King – And how much do you presently reckon from the creation of the world?

The Rabbi – 4,500 years and their details have been described to us from the days of Adam and Shes and Enosh until Noach, and after that until Shem and Ever and from them until Avraham etc." (R. Yehuda haLevi – The Kuzari 1:44-47)²⁰

3) "And know that the days referred to in *maaseh bereishis* were, in the creation of heaven and earth, literal days, composed of hours and minutes, and they were six, just as our six days of the week, as the verses indicate. (Ramban – Bereishis 1:3)²¹

4) "And God differentiated between the light and the darkness – 12 hours it was day and after that twelve hours of night." (Rashbam Bereishis 1:4)²²

5) "And God differentiated between the light and the darkness – those days (i.e. the first three days of creation) that the primordial light functioned were differentiated by *times* of light and *times* of darkness without the sphere turning, only by the Will of God who differentiated between times of light and times of darkness. (Soforno Bereishis 1:4)²³

6) "And God said, let there be light, and there was light – And perhaps the luminescence of the firmament is what generated the light (on the first three days) and the light was 12 hours and then disappeared ...to make one 24 hour period." (Radak Bereishis 1:4)²⁴

7) "Know that He, may His name be blessed, caused all of reality to materialize into existence during the six days of creation Himself, in His own Glory, and not through the agency of nature, as opposed to the period which ensues after the six days of creation in which Hashem, may His name be blessed, governs his creation via the intermediary of nature." (Maharal – Be'er haGola 4 pg. 83)²⁵

8) 'The verses relating to the episode of creation testify six times 'and it was evening and it was morning' such and such a day, how can any Torah person possibly contradict these verses and say that there wasn't a number of days or that there wasn't an evening and morning..." (Abarbanel Bereishis page 10-11)²⁶

9) "...and he claims that we should not accept the open testimony of the verses which clearly exclaim six times, in relation to the order of the creation of the creatures and their times, "and it was evening and it was morning"...this is impossible to accept under any circumstances. Rather, it is clearly as we have explained and the appearance of night and day is entirely true... (Akeidas Yitzchok – Bereishis pg. 41)²⁷

Seven Quotes from the Rambam

1. When the Rambam discusses the grammatical connotation of the word *va'yanach* in the *dibra* which relates to Shabbos (Shmos 20: 10), the Rambam states as follows:

"[and the grammatical context of the word *vayanach*] is that [Hashem] caused reality to perpetuate in the state that it existed on the seventh day. In other words, every single day of the six days saw a process which caused new events to come into existence, [a process] which transcends the fixed nature which currently obtains in the universe in general (Moreh 1:67 - Kapach ed. pg. 111).²⁸

2. Along the same lines, the Rambam writes:

"From amongst the things that you must very much contemplate is that it (the Torah) mentions the creation of man in the six days of creation and it states "He created them male and female". It concludes [the episode of] all of creation and states "And the heavens and earth were completed and all of their hosts". After this it relates another beginning to the creation of [Adam and Chava and states that] Chava [came] from Adam, and it mentions the tree of life and tree of knowledge, and the story of the snake and what occurred, and it makes (i.e. establishes) that all this occurred after Adam was placed in Gan Eden. All of the wise men, may their memory be blessed, concur that this episode occurred on the sixth day [of creation] and that nothing will change after the six days of creation, and therefore none of the things from amongst those we mentioned [above] are distant (i.e. farfetched) because the laws of nature were not crystallized as of yet." (Moreh 2:30 - Kapach ed. pg. 236)²⁹

3. The Rambam states in Moreh Nevuchim that every episode related in the Torah is there for one of two purposes. Either it is there to reinforce a *hashkafa* which relates to one of the fundamentals of the Torah, or it appears in the Torah as a form of *tikun olam*, a societal infrastructure which facilitates harmony amongst mankind. If so, asks the Rambam, what is the purpose of all the generations listed between Adam haRishon and Avraham Avinu? Here's the Rambam's response:

"Since it is a fundamental doctrine of the Torah that the world is newly created and that the first [human] creation was Adam and that the time which elapsed from Adam to Moshe is approximately 2,500 years...etc."³⁰

and the Rambam goes on to explain that anyone viewing such a diversified world with so many inhabitants belonging to so many different cultures speaking so many different languages spread out over such large geographical locations, might doubt the recentness of creation and the fact that initially, only one man was created. Therefore, the Torah goes out of its way to list the specific generations which unfolded from Adam to Moshe, who their leaders were, what occurred to them, and that they originally all spoke one language as one would expect from a society which descended from one lone man (Moreh 3:50 - Kapach ed. pg 400)

4. When the Rambam discusses the mitzvah of *shemita* and *yovel*, he identifies the precise historical year this *mitzvah* first took place as follows:

"When did they first start to count? 14 years after they entered the land...7 years they were involved in conquering, seven years in dividing up the land...it therefore turns out that on the two thousandth, five hundred and third year from the Rosh Hashana of *molad* Adam haRishon, being the second year of creation (the first 5 days of creation were the last 5 days of the first virtual year of creation - see Rosh

haShana 8a Tosfos s.v. Litkufos), they started to count". (Hilchos Shemitta v'Yovel 10:2)³¹

5. The Rambam on *sheva mitvos binei Noach*.

"Adam haRishon was commanded to keep six mitzvos...an additional one was added to Noach...until Avraham came who was additionally commanded on milah and davened tefilas shacharis. Yitzchok separated tithes and added another prayer towards sundown. Yaakov added gid haNasheh and davened maariv. In Egypt, Amram was commanded in some additional mitzvos until Moshe came at which point the Torah was completed by him". (Hilchos Milachim 9: 1)³²

6. The Rambam quoting *chazal*.

"Man was created alone in order to teach the world that whoever destroys [i.e. kills] a human life, it is as if he destroyed the entire world; and whoever maintains a human life, it is as if he maintained the entire world. Behold, all of mankind is created in the form of Adam haRishon and yet each person's countenance is dissimilar from his friend's. Therefore, each and every person can say, 'the world was created specifically for me'". (Hilchos Sanhedrin 12:3)³³

7. The Rambam on the geographical significance of the altar.

"The geographical location of the *mizbeach* was extremely precise; it's location is never to be altered...It is a tradition in the hands of all that the place Dovid and Shlomo built the *mizbeach* in Goren Arvinah is the same place that Avraham built the *mizbeach* to which he tied Yitzchok. It is the place which Noach built upon when he exited the ark. It is the *mizbeach* which Kayin and Hevel offered upon and Adam haRishon sacrificed a *korban* when he was created. And from there he was created. Our sages have said, 'Adam was born from the dust located at the place of his atonement'". (Hilchos Beis haBechira 2: 1-2)³⁴

¹ (ח) זכור את יום השבת לקדשו : (ט) ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך : (י) ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך : (יא) כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ ואת הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי על כן ברך יהוה את יום השבת ויקדשהו :

² (טו) ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש ליהוה כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת : (טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם : (יז) ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש :

³ (א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו : (ב) זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם : (ג) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת : (ד) ויהיו ימי אדם אחרי הולידו את שת שמנה מאת שנה ויולד בנים ובנות : (ה) ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלשים שנה וימת : (ו) ויחי שת חמש שנים ומאת שנה ויולד את אנוש : (ז) ויחי שת אחרי הולידו את אנוש שבע שנים ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות : (ח) ויהיו כל ימי שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת : (ט) ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את קינן : (י) ויחי אנוש אחרי הולידו את קינן חמש עשרה שנה ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות : (יא) ויהיו כל ימי אנוש חמש שנים ותשע מאות שנה וימת : (יב) ויחי קינן שבעים שנה ויולד את מהללאל : (יג) ויחי קינן אחרי הולידו את מהללאל ארבעים שנה ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות : (יד) ויהיו כל ימי קינן עשר שנים ותשע מאות שנה וימת : (טו) ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה ויולד את ירד : (טז) ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות : (יז)

ויהיו כל ימי מהללאל חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת: (יח) ויחי ירד שנים וששים שנה ומאת שנה ויולד את חנוך: (יט) ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: (כ) ויהיו כל ימי ירד שנים וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: (כא) ויחי חנוך חמש וששים שנה ויולד את מתושלח: (כב) ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות: (כג) ויהי כל ימי חנוך חמש וששים שנה ושלוש מאות שנה: (כד) ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים: (כה) ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך: (כו) ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך שנים ושמנים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות: (כז) ויהיו כל ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: (כח) ויחי למך שנים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן: (כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה: (ל) ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות: (לא) ויהי כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: (לב) ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת: (א) ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם:

אלה משפחת בני נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול⁴

לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך ושלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם

אמר רבי יוחנן בר חנינא שנים עשרה שעות הוי היום שעה ראשונה הוצבר עפרו שניה נעשה גולם שלישי נמתחו אבריו רביעית נזרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו ששית קרא שמות שביעית נזדווגה לו חוה שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבעה תשיעית נצטווה שלא לאכול מן האילן עשירית סרח אחת עשרה נידון שנים עשרה נטרד והלך לו שנאמר אדם ביקר בל ילך

תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות בפסח נולד יצחק בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן מתו אבות בפסח נולד יצחק בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל תניא רבי אליעזר אומר מנין שבתשרי נברא העולם שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עץ פרי איזהו חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות הוי אומר זה תשרי ואותו הפרק זמן רביעה היתה וירדו גשמים וצימחו שנאמר ואד יעלה מן הארץ רבי יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם שנאמר ותוצא הארץ דשא עשב מזרע זרע ועץ עושה פרי איזהו חדש שהארץ מליאה דשאים ואילן מוציא פירות הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף שמזדווגין זה אצל זה שנאמר לבשו כרים הצאן וגו' ואידך נמי הא כתיב עץ עושה פרי ההוא לברכה לדורות הוא דכתיב ואידך נמי הא כתיב עץ פרי ההוא כדרכי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה בראשית (לקומתן) [בקומתן] נבראו לדעתן נבראו לצביון נבראו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביון

בשמנה ועשרים באלול נבראו חמה ולבנה⁸

(א) בחדש השביעי באחד לחדש הה"ד (תהלים קיט) לעולם ה' דברך נצב בשמים תני בשם ר"א בכ"ה באלול⁹ נברא העולם

זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון זה היום תחלת מעשיך ר"ה בתחילת מעשיך בכ"ה באלול ברא את העולם¹⁰

(א) לעולם י"י דברך נצב בשמים (תהלים קיט פט) תני ר' אליעזר בעשרים וחמשה באלול נברא העולם¹¹

ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה שמים וארץ דכתיב ברא אלהים את השמים ואת הארץ תהו ובהו דכתיב והארץ היתה תהו ובהו אור וחשך חשך דכתיב וחשך על פני תהום אור דכתיב ויאמר אלהים יהי אור רוח ומים דכתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים מדת יום ומדת לילה דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב וחכמים¹³ אומרים הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי

ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי¹⁴ עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערותו והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די

(ד) רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר ויכלו השמים והארץ בזמן וכל צבאם בזמן א"ל רבי נחמיה והא¹⁵ כתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם מלמד שבו ביום נבראו בו ביום הוציאו תולדות אמר לו והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד יום שני יום שלישי יום רביעי יום חמישי יום ששי אמר לו רבי נחמיה כמלקטי תאנים הן כל אחד ואחד הופיע בזמן ר' ברכיה על הדא דר' נחמיה אמר ותוצא הארץ דבר שהיה פקוד בידה

16 מדרש לקח טוב...

באחד בתשרי ראש השנה לשנים, למאי הלכתא? אמר רב פפא: לשטרות. דתנן: שטרי חוב המוקדמין -¹⁷ פסולין, והמאוחרין - כשירין. והתנן: באחד בניסן ראש השנה למלכים, ואמרין: למאי הלכתא, ואמר רב חסדא: לשטרות! - לא קשיא; כאן - למלכי ישראל, כאן - למלכי אומות העולם. - אלא הא דאמר רב חסדא: לא שנו אלא למלכי ישראל, אבל למלכי אומות העולם - מתשרי מניין, רב חסדא מתניתין אתא לאשמועינן? - לא, רב חסדא קראי אתא לאשמועינן. ואיבעית אימא: רב חסדא כרבי זירא מתני לה, דרבי זירא אמר: לתקופה

שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות וכו'. אמר רב שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידנא זה היום¹⁸ תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כמאן - כרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם

אולי יאמר: איך יקבל השכל, כי אין לעולם כי אם ד' אלפים ושש מאות ותשעים ושלוש שנה. ונאמר כי כאשר¹⁹ נאמין עולם נברא, א"א לו בלא התחלה, התראה אם היינו אנחנו הברואים בשנת מאה לבריאת עולם, ההיינו תמהים ומכחישים את זה?

מה. אמר החבר: בו אנו מונים, מד. אמר הכוזרי: גם זה תימה, אם יש אצלכם מנין ברור מבריאת העולם.²⁰ ואין בין היהודים בזה מחלוקת מהודו ועד כוש. מו. אמר הכוזרי: וכמה אתם מונים היום. מז. אמר החבר ארבעת אלפים וחמש מאות. ופרטם מבואר מימות אדם ושת ואנוש עד נח, עד שם ועבר אל אברהם יצחק ויעקב עד משה. ואלה מפני התחברותם היו לב אדם וסגולתו, ולכל אחד מהם היו בנים כקליפות, אינם דומים לאבות ולא התחבר בהם הענין האלהי, ונמנה המנין לאלה האלהיים והיו יחידים ולא רבים, עד שהוליד יעקב אבינו שנים עשר שבטים כלם ראויים לענין האלהי, ושבה האלהות בקהל רב ובהם היה המנין. ואנחנו קבלנו מנין שני הקדמונים ממש, ונדע מה שיש ממש עד עתה.

ודע, כי הימים הנזכרים במעשה בראשית היו בבריאת השמים והארץ ימים ממש, מחוברים משעות ורגעים,²¹ והיו ששה כששת ימי המעשה, כפשוטו של מקרא

ויבדל אלהים בין האור ובין החשך - ש"ב שעות היה היום ואח"כ הלילה י"ב²²

ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. אותם הימים ששמש בהם האור הראשון היו זמני אור וזמני חשך שלא²³ בכח סבוב גלגל אלא ברצון אלהי שהבדיל בין זמן האור לזמן החשך

24 רד"ק על התורה

דע, כי הוא יתברך הוציא את הנמצאים כולם לפעל המציאות בששת ימי בראשית בעצמו ובכבודו, לא על ידי²⁵ שליח, הוא הטבע, כמו שהיה אחר ששת ימי בראשית, שהשם יתברך מנהיג את עולמו על ידי השליח, והוא הטבע

שהכתובים בספור הבריאה מעידים ששה פעמים ויהי ערב ויהי בקר יום כך ואיך יכחיש אותם שום בעל²⁶ תורה לומר שלא היה שם מספר ימים ולא ערב ובקר

27 עקידת יצחק

או הנחה והמשך המציאות כפי מה שהוא ביום השביעי, ואמר כי בכל יום מן הששה היו מתחדשים חדושים²⁸ יוצאים מזה הטבע המונח הנמצא עתה במציאות בכלל

²⁹ וממה שצריך שתתבוננהו מאד זכרו בריאת אדם בששת ימי בראשית, אמר זכר ונקבה ברא אותם, וחתם הבריאה כלה ואמר, ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, ופתח פתח אחד לבריאת חוה מאדם, וזכר עץ החיים ועץ הדעת ודבר הנחש והענין ההוא, וזכר שזה כולו היה אחר שהושם אדם בגן עדן, וכל החכמים מסכימים שזה הענין כלו היה יום ששי, ושלא נשתנה ענין בשום פנים אחר ששת ימי בראשית, ולזה לא ירוחק דבר מן הענינים ההם כמו שאמרנו שעד הנה לא היה טבע נח

³⁰ כאשר היתה פנת התורה שהעולם מחודש ואשר נברא תחלה היה איש אחד ממין האדם והוא אדם הראשון, ולא היה באורך הזמן אשר מאדם עד משה רבינו רק אלפים וחמש מאות שנה בקרוב

³¹ ומאימתי התחילו למנות, מאחר ארבע עשרה שנה משנכנסו לארץ שנאמר שש שנים תזרע שדך ושש [שנים תזמור כרמך עד שיהיה כל אחד מכיר את ארצו ושבע שנים עשון] בכבוש הארץ ושבע שנים בחילוק, נמצאת אומר בשנת שלש וחמש מאות ואלפים ליצירה מר"ה מאחר מולד אדם הראשון שהיא שנה שניה ליצירה התחילו למנות

³² על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים, אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממשנה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטוה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטוה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטוה עמרם במצות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו

³³ לפיכך נברא אדם יחידי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מן העולם מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת בעולם מעלין עליו כאילו קיים עולם מלא, הרי כל באי עולם בצורת אדם הראשון הם נבראים ואין פני כל אחד מהן דומין לפני חברו, לפיכך כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם

³⁴ המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח לעולה לישראל, ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית יי' בירושלים ומסורת ביד הכל שהמקום בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוס. שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא